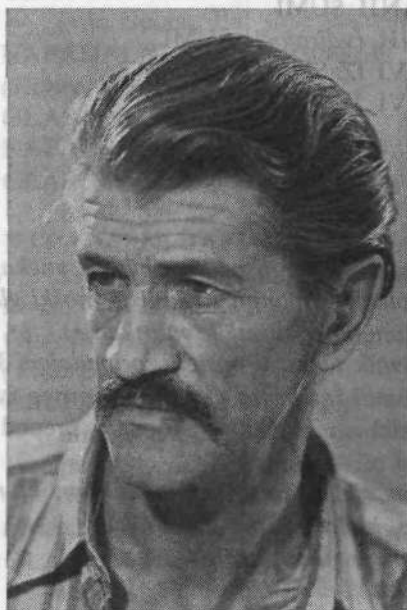

Toda navedena mesta iz Kosovelovih pisem Obidovi in Samsovi nam ne povedo marsikaj tehtnega le o idejnih in doživljajskih podstavah njegove nove pesmi in še o ustvarjalnem procesu, kot si ga je predstavljal, temveč odpirajo tudi razglede po snovnih in motivnih posebnostih njegovih konstrukcij, pravzaprav po *Integralih* v celoti. Sedaj ni več težko razumeti, zakaj se je oklenil novega stila in ne kaj mu je pomenil, kazalo bi se samo še za hip ustaviti pri notranjih sestavinah njegove motivike same, njeni zgradbi in funkciji, da bo razumljiva pesnikova konstruktivistična tehnika, s tem pa tudi analiza posameznih pesmi v zbirki.

(Se nadaljuje)

Vitomil
Zupan

Poplah na ladji Jutro

Radijska igra

Slovenska radijska igra kot literarna zvrst je razmeroma še zelo mlada, čeprav izjemno obsežna, hkrati pa se tudi ponaša z nekaterimi pomembnimi uspehi tako v jugoslovanskem merilu kot zunaj naših meja. Radijske igre Vitomila Zupana, Andreja Hienga, Matjaža Kmecla, predvsem pa mladega Franeta Puntarja so objadle domala ves svet.

Če k temu prištejemo še Mejakove dramatizacije Cankarja, Kosmača in Juša Kosmača, je uspeh slovenske radijske igre in v to zvrst prirejenih znanih literarnih tekstov resnično izjemen. Pred kratkim je na primer mednarodna žirija evropskih radijskih postaj uvrstila igro za otroke Franeta Puntarja (*»A«*) med tri najboljša besedila leta. V pričujoči številki pa dajemo prostor igri Vitomila Zupana *Poplah na ladji Jutro*, ki je bila na zadnjem, lanskem natečaju za izvirno radijsko igro RTV Ljubljana ocenjena kot najboljšo besedilo, pa tudi sicer je Vitomil Zupan eden prvih in najbolj izrazitih avtorjev na tem področju in njegova igra *Upor črvov* je že obšla dobršen del evropskih radijskih postaj, ki jo še zmerom uvrščajo (tudi letos) v svoje programe.

GOVORE (oglašajo se):

DVOMEČI JAZ (skepsa)

VERUJOČI JAZ (iluzija)

ŽIVALSKI JAZ (organska osnova)

PRAJAZ (atavizmi)

OLIKANI JAZ (civilizacija)

OMIKANI JAZ (kultura)

ZVITI JAZ (lisjak)

OBUPANI JAZ (tesnoba in depresija)

RAZČLENJUJOČI JAZ (analiza)

SPAJAJOČI JAZ (sinteza)

NAPADALNI JAZ (lev)

PLAŠNI JAZ (jelen)

NOTRANJI ŠUMI

ZUNANJI (vdirajoči) ŠUMI

GLASOVI IZ SPOMINA

GLASOVI IZ DOMIŠLJIJE

I

(Naraščajoči srčni utrip, višanje in višanje zvoka, občutek »nekaj bo počilo«.
Na vrhuncu krik groze, zamolkel, v spanju. Kriknil je moški glas.)

ŽIVALSKI GLAS (krikne, umolkne, slišati je mlaskanje).

(Premolk, popolna tišina, premik telesa v postelji, pripadajoči šumi.)

OBUPANI GLAS (šepeta komaj razločno; vmes, brez prave zveze): Skoraj
bi padel ... saj sem padel ... Mačka je skočila v prepad ... Oljkova
drevesa ... Skale ...

(Šum zavojčka cigaret; prižiganje cigarete z vžigalnikom, ki noče vžgati.)

NAPADALNI JAZ (zakolne, huda jeza na vžigalnik).

(Vžigalnik vžge. Vdih cigaretnega dima, izdih.)

VERUJOČI JAZ: Živim ...

(Še en vdih dima, pri izdihu)

VERUJOČI JAZ: ... živim ...

DVOMEČI JAZ: ... če to kaj pomeni ...?

NAPADALNI JAZ: ... Če to kaj pomeni!

(Škrt zob.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Tam je moja srajca ... tam so hlače ... sūk-
njič ... nogavice ... Cunje, v katere se ovijamo, preden gremo iz
sobe ...

OLIKANI JAZ: Sonce je. Danes vzamem rdečo kravato z belimi pikami.
(Pod oknom vozijo avtomobili mimo hiše.)

PRAJAZ: Ne ven! Tu je dobro! Tu je varno!

ŽIVALSKI JAZ: Lačen sem!

OLIKANI JAZ: Sladko belo kavo, rogljič, surovo maslo ...

(Stikalo, radio zaigra, motnje, glasba, žvižg, glasba.)

ŽIVALSKI JAZ: Mesa! Veliko mesa! Sočnega mesa!

(Švist, kakor z bičem po zraku.)

PLAŠNI JAZ: Mateja me ne mara!

VERUJOČI JAZ: To je nemara samo prehodno.

OBUPANI JAZ: Ne. Osmešil sem se pred njo. Izgubil sem ugled.

(Hreščeča lajna.)

OLIKANI JAZ: Čisto res je — govoril sem s Francozom, ker rad vadam jezik ...

GLAS MATEJE: Mene si pa prepustil tistemu debelemu svinjarju in njegovi pohoti. Dobro si videl, da rine vame. Ponujal mi je denar! Lastnik vrtiljaka, prosim te!

OLIKANI JAZ: Niti sanjalo se mi ni, kaj ti govori!

GLAS MATEJE: O, vse si videl in vedel, vse! Samo bal si se ga. Krepak je in zloben. Bal si se posredovati, da ne bi staknil po dominah.

NAPADALNI JAZ: To sploh ni v moji naravi! Prav nič nisem vedel.

(Konec lajne.)

GLAS MATEJE: Nisi vedel?

NAPADALNI JAZ: Namenoma me izzivaš! Mateja!

GLAS MATEJE: Sovražim in zaničujem moške, ki ne znajo braniti svojih žensk!

NAPADALNI JAZ: Nepopisno krivico mi delaš! Pa menda ne misliš resno, kar govoriš! Podtikaš mi, Mateja! Ti, furija!

(Švist.)

GLAS MATEJE: Spoznala sem te. Nočem te več videti! Strahopetec!

(Violina.)

OBUPANI JAZ: Kako naj ji razložim? Francoz je pripovedoval zelo zanimivo o vožnji z avtom čez Alpe ... iz Nice na Cuneo ... Mateja pa je postavila trditev — in nič je ne omaje. Še sanjalo se mi ni, da ji dela lastnik vrtiljaka tako odurne ponudbe.

(Švist.)

GLAS MATEJE: Tak nesramen ženskar — pa ne bi vedel, kdaj mu tuj moški s pogledom slači žensko ...!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Kakšna zmeda je v meni — kadar Matejo izgubljam, trpim, koprnim po njej in se bojim — kadar jo pa držim v pesti, se je naveličam, začenja me dolgočasiti ... in spet trpim. Privlačnost je samo tam na sredi. A kaj zdaj? V njenih očeh sem — kriv ali nekriv — umazan, zmanjšan, če že ne onemogočen. Treba se je torej izkazati. Ta vrsta ženske hoče junaka in konec.

ZVITI JAZ: Treba je napraviti majhen načrt. Izbral si bom nekoga — in ga ob primerni priložnosti lopnil zaradi nje po zobeh. Zoprno, a potrebno.

RAZČLENJUJOČI JAZ: Mateji odločnost, moč in pogum — pomenijo več kot razum, pamet, znanje, prisrčnost, duhovitost in udobnost skupaj. Primitivna ženska.

SPAJAJOČI JAZ: Temu neprijetnemu dogodku je treba ustvariti močnejši protidogodek.

VERUJOČI JAZ: Potem bo spet vse dobro!

(*Povečani utrip žil.*)

DVOMEČI JAZ: Če ne bo ... predobro — in spet dolgčas?

VERUJOČI JAZ: To breme bom vrgel s sebe. Nesporazum! Majhen ne-
sporazum!

DVOMEČI JAZ: Če ni že vse izgubljeno?

OBUPANI JAZ (*s krikom*): Če ni že vse izgubljeno?!

ŽIVALSKI JAZ (*močno, zahtevno posreduje*): Najprej je treba jesti! Na-
polniti kričeči želodec!

OLIKANI JAZ: Res, lačnemu je vse bolj črno. Pod prho bi bilo dobro
stopiti, obriti se, počesati se, čedno se obleči ...

ZVITI JAZ: da bom Mateji všeč, če jo srečam. Ustvaril bom srečanje
z njo. Rada ima elegantne moške. Prelisičil jo bom. Smejal se bom.
Povedal ji bom dober dovtip. Zdrknil bom čez neprijetnost. Ko da se
sploh ne spominjam.

OLIKANI JAZ: Ali vem kakšen dober dovtip? — Tak — ki bo Mateji
po okusu?

RAZČLENJUJOČI JAZ: Rada ima dve vrsti dovtipov: kadar je razposa-
jena — predrzne, debele šale. Kadar je zamišljena, pa take z duho-
vitimi, presenetljivimi izidi.

SPAJAJOČI JAZ: Zdaj velja drugi primer. Na to mesto pristaja dovtip
o zdravniku in njegovi ženi.

(*Zabрни stroj.*)

GLAS SPOMINA (*s smislom za plastičnost pripovedi*): Zdravnik sedi z
ženo pod platneno streho pred kavarno. Mimo pride po pločniku čedna
mlada punca in — misleč, da žena ne vidi — pokima zdravniku ...
a žene vidijo vse ...

ZDRAVNIKOVA ŽENA: Ti, od kod pa poznaš to mlado damo?

ZDRAVNIK (*kolikor se da malomarno*): Oh, po profesionalni liniji.

ZDRAVNIKOVA ŽENA: Po liniji — tvoje ali njene profesije?

(*Oddaljen smeh moških in žensk.*)

ŽIVALSKI JAZ (*neusmiljeno resno udari vmes*): Lačen sem ko zver! Alo
iz postelje!

(*Skok iz postelje, z vzdihom in vsemi šumi.*)

OLIKANI JAZ: Ko bi bila ona tu — in bi bila prijazna — ravno takole po
spravi, ko je najbolj privlačna — in bi prihajala bliže (*Sede na posteljo
nazaj.*) ... bliže ... v spomladni rožasti obleki ... brez nogavic ... v
sandaletih z visokimi petami, ki tako lepo dvignejo boke ... vsa dišēja,
sveža ... krilce pa komaj do kolen ... in bi jo objel — kakor po navadi
— pod koleni, pa ji zdrsnil z dlanmi navzgor po gladkih, toplih steg-
nih ... navzgor ... navzgor ...

ŽIVALSKI JAZ (*nestrpno*): Navzgor! No! Še navzgor!

OLIKANI JAZ: Zdaj pa nisi več lačen?

OMIKANI JAZ: Čisto samo do telesa ti je! Vse drugo je samo ovitek!?

ZVITI JAZ: Ne, ne, to pa nikakor ne drži! Ni mi samo do telesa. Hočem
njo! Vso si želim.

OMIKANI JAZ: Tudi človeka v njej hočem zajeti!

ŽIVALSKI JAZ: Čvekač! Kiklo gor! Modrovali bomo potem!

ZVITI JAZ: Ne, ne, saj je še nekaj višjega, nekaj večjega...

DVOMEČI JAZ: Le kaj? Veš in znaš več ko ona. Ona te samo veliko stane. In vse tvoje žrtve sprejema čisto hladno, ko da vse tako mora biti. Koristi od nje nimaš nobene. Tisto meso ni nobena korist — kaj pa če bi ne bilo v tebi poželenja po njej? Nimaš nobene umske ne moralne ne socialne ne gospodarske koristi. Kaj ostane, če odšteješ tisto zabavo mesa?

(Vstane, drsenje v natikačih.)

VERUJOČI JAZ: Saj se nameravaš poročiti?

(Pristavlja kavo itd.)

OLIKANI JAZ: Če bi bila tu, bi mi zdaj ona skuhala kavo.

DVOMEČI JAZ: In zato bi se oženil z njo? Zvezal se na življenje in smrt... za zelo zelo dolgo časa? Kakšen čas je pred nama? Leta in leta... otroci... rodbina... staranje... bolezni... skrbi... naveličanost... navada... in potem kakšna smrt...

(Gre pod prho, vsi šumi.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Navsezadnje je čisto pravilno tako: s poželenjem po Mateji smo ugnali lakoto. Z mislijo na starost, bolezen, skrb, smrt — pa pretirano željo po Mateji. Tako je Hamlet gledal lobanjo starega Yorika.

PLAŠNI JAZ: In vendar nekaj ni dobro. Treba je bežati od nečesa! Nevarnost!

NAPADALNI JAZ: Bežati! Kdo bo bežal? Jaz, ti, on, ona, ono? Kdo?

DVOMEČI JAZ: Kdo? Jaz. Smiselno-nesmiselni žužek, ki je padel v past mravljinčjega volkca. Mravljinčji volkec skoplje v sipki pesek lijak in čaka na dnu, da zaide v past nepreviden žužek. Žužek zdrzne v jamo, se ujame, beži. Vrne se za nekaj prstov po pobočju, spet pade, spet se ujame, spet beži. Volkec pa čaka, da se živahni žužek utruji.

PLAŠNI JAZ: Dobro, jaz sem žužek — a kdo je volkec, ki čaka, da me požre?

RAZČLENJUJOČI JAZ: Tega nihče ne ve. Pravijo: čas, usoda, bog, in kaj vse še pravijo! Tole, kar sem, sem. Kaj sem bil, preden sem bil to? In kaj bom, ko tole več ne bom? Pogledati je treba iz sebe, kakor je rekel stari slikar: Nekoč bi rad naslikal sliko sebe, gledano iz sebe... svoje roke vidim dobro, tudi noge... nekaj telesa, ki teče proti glavi tudi... obraz pa samo slutim... nekaj nosu, okolice oči... in se začudim: Kako pravzaprav hodim po svetu in pravim — to sem jaz? Kaj sem jaz? Podobi v ogledalu vendar ne bomo zaupali?!

(Brisanje, oddihovanje, zapiranje tuša...)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Koža. Dlake. Mišice. Sklepi. Trebuh. Spolovilo. Stegna. Stopala.

ZVITI JAZ: Človeku ni dobro biti samemu?

PLAŠNI JAZ: Beži! Strašna nevarnost visi nad menoj! Mene, tekkel, fares! Beži!

PRAJAZ: Skrij se!

DVOMEČI JAZ: S kakšno nežnostjo si brišeš tisti ud! Upaš, da bo Mateja le prišla zvečer? Kateri spray boš pa vzel? Umij, zdrigni, namazili in zavij v lepe cunje — tisto, kar bo nekoč samo majhen klobčič gnilobe. *(Pripravljanje zajtrka, rožljanje skodelic in krožnikov, brskanje po priboru v predalu, odpiranje, zapiranje omaric itd.)*

VERUJOČI JAZ: Dovolj je tega brezupa! Kakšno sonce je zunaj! *(Avtomobilski hrup na cesti pod oknom.)*

DVOMEČI JAZ: Nekje v sončnem sistemu sem. Le kje? Zakaj?

VERUJOČI JAZ: Nesmiselna vprašanja! Treba je verovati v dan, ki prihaja. Mladost. Zdravje. Načrti. Tale hip prihaja denar na bančni račun. Mateja je prespala zamero in razočaranje. Nekje nekdo govori nekaj dobrega o meni; nekaj zelo pomembnega se dogaja. Rastem. Krepim se. Ustvarjam svojo pot. Del vsega sveta sem. Varnost me obdaja, toplino širim, zanesljivost me prežema. Zajtrkoval bom.

II

(Ponovitev začetka: naraščajoči srčni utrip — in krik.)

ŽIVALSKI JAZ: *(krikne.)*

OLIKANI JAZ: To so tiste sanje. Saj so že precej bolj medle.

PLAŠNI JAZ: In vendar! Skoraj bi bil padel v tisti prepad... mačka je skočila v brezno... Strašne sanje. Le kaj pomenijo?

VERUJOČI JAZ: Kmalu bodo pozabljene.

PLAŠNI JAZ: Preden sem zaspal, sem bral horoskop. Same čudne pretnje. Zakaj sem sploh bral horoskop!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Kdor nima vere, si dobi vrsto praznih ver in veric.

OLIKANI JAZ: Ne vem, zakaj ne bi bral horoskopa? Zmeraj ga preberem. Malo za šalo, malo za res. Tudi v loteriji igram. Ogledam si slike v cerkvenih oltarjih. Obiščem muslimansko mošejo. Kupim vitaminski preparat. Živim kakor vsi. Gledam televizijo. Kadim cigarete. Pripadam neki civilizaciji. Moram ji pripadati.

DVOMEČI JAZ: In kaj je smisel vseh zakonitosti, ki ustvarjajo neko civilizacijo? Moraš! Ne smeš! Moraš! Ne smeš! Moraš hoditi tako in tako oblečen. Ne smeš se smejati o nepravem času. Moraš stanovati v stenhah. Ne smeš pripovedovati o tem, kako si v resnici predstavljaš ljudi okrog sebe. Ne nagibaj se skozi okno! Petje prepovedano! Spoštuj očeta in mater! Ne preklinjaj! V petek ne jej mesa! V nedeljo počivaj! Ne dotikaj se razsvetljenih predmetov in države! Spoštuj oblast in vojsko!

ŽIVILSKI JAZ: Molči in jej!

Odlično surovo maslo, kruh je pa nekoliko star?

PLAŠNI JAZ: Mačka v sanjah ne pomeni nič dobrega. In tak horoskop!

OBUPANI JAZ: Matejo sem zapravil!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Pa kaj je horoskop? Onasis, jaz in črnc iz Biafre smo rojeni isti dan in imamo isti horoskop. Prejeli smo važno pismo, šli bomo na potovanje in dobili nenaden obisk. Onasis pisem ne bere, črnc jih ne dobiva. Onasis stalno potuje, črnc ždi pred kočo in umira od lakote. Onasis obiske planira, črnca živa duša ne poduha, mene bo pa obiskal sodni izterjevalec zaradi zapadlega izplačila zavarovalnici. Vsi trije, Onasis, črnc in jaz pa smo v povprečju milijonarji.

OLIKANI JAZ: Takole. Zdaj pristavim še za črno kavo.

(Koraki, šumi.)

Potem se oblečem. Tiste prijetne nogavice iz frotirja. Zlato rumena barva se bo dobro ujela s temno rjavimi hlačami. Mateja opazi še barvo vezalk v čevljih. Dve uri za poslovne stvari, da se lepo razživim — potem poiščem Matejo!

ZVITI JAZ: Kakor da sem jo srečal po naključju.

OLIKANI JAZ: Gladko se obrijem.

(Brnenje brivskega aparata na baterije.)

Obraza sem videti spočitega. Izrazit pogled. Obrvi v obliki ptičjih perutnic. Ali ni nos nekoliko velik?

VERUJOČI JAZ: Prav prijetnega obraza sem. Nekoliko zamišljen. Izraz. Odločnost. Jasnost. Obrvi ne smem dvigati. Tak sem ko Amerigo Vespucci na tisti oljnati podobi.

PLAŠNI JAZ: Strah mi gleda iz oči. Vsakdo mora videti, da se nečesa bojim.

OBUPANI JAZ: Nekaj embrionalnega imam v izrazu, nekaj nedoraslega. Ne zbujam spoštovanja. Mateji sploh ne bo žal za mano. Tudi če umrem ne.

PLAŠNI JAZ: Slab horoskop. Mačka v sanjah. Sodni izterjevalec. Beži!

PRAJAZ: Tjale v kot ... in pokrij se čez glavo!

(Brivski aparat se izključi.)

PLAŠNI JAZ: Kako bom danes vozil avto? Zaletel se bom na prvem vogalu. Saj kar izžarevam strah. Ob ves poslovni uspeh bom. Nikogar ne bom pregovoril. Pristal bom v bolnišnici. Avto bo razbit. Nekje stikajo moji sovražniki glave.

NAPADALNI JAZ: Ta neznosna sodrga ljudi! Preveč nas je na tej mali zemlji! Prav je, da prihaja do vojn! Ta smešna, zoprna vrsta oblečenih opic! Ki druga drugi streže po življenju in imetju. Pravijo, da je tisti človek v Ameriki brez razloga streljal na ljudi s strehe! Vraga — brez razloga!

PLAŠNI JAZ: In če bi bil jaz med tistimi na cesti — in bi dobil kroglo takole v koleno? Brez razloga v koleno, v pogačico ... kri, sokrvica, koščki kosti ... moje kosti ...

NAPADALNI JAZ: Tako je streljal name tisti lastnik vrtiljaka! Odstrelil mi je Matejo! Grem k njemu, potegnem revolver in mu dam nekaj strelcev v vamp! Obsodim ga na smrt! Potem pa rečem Mateji: Boš še govorila, da sem strahopetec?

OBUPANI JAZ: Tega ne bom storil nikoli — pa ne, ker bi me bilo strah; ker imam zvezane roke! Ker moram živeti tako in tako! Po nekih tujih pravilih! Samo eno življenje imam! In samo eno življenje lahko zgubim! Nič drugega mi ne morejo vzeti. In vendar se tako tresem za to ubogo, edino življenje — da ga živim po tujih pravilih, samo da ga ne bi izgubil. Nikoli nisem niti za sekundo svoboden!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Ta dvoumna beseda »svoboda« je pogubila že veliko ljudi. Spomni se tistega lorda, ki je zbral čez štiristo čisto uporabnih definicij »svobode« — ki pa ena drugi oporekajo. In navsezadnje: koliko vezi si nadevam sam, potrebujem jih, celo hrepenim po njih. Še pred dvema dnevoma si se hotel osvoboditi Mateje, ker te uničuje duševno, moralno in finančno. Živela svoboda od Mateje! No, zdaj si želiš samo, da bi ti spet nadela iste verige. In veliko se boš potrudil za to. Ne reci, da ne. Lagal boš sam sebi. Ptica uide iz kletke, pa pride slabo vreme, hlad, lakota — in se nežno spominja varne kletke — njene sanje so tisto isto suženjstvo, iz katerega je tako navdušeno bežala. Za koga se pa zdaj tako skrbno oblačiš in opremljaš?

OLIKANI JAZ: No, imam tudi svoje družbene obveznosti. Šel bom na primer obiskat kolega, ki dela na fakulteti. Bil je štiri leta v Švici. Koristil mi bo z nasveti. Hočem pa, da napravim nanj vtis, ko da sem uspel, da mi gre dobro, da lahko tudi jaz njemu koristim.

PLAŠNI JAZ: Ali sem res uspel? Ali ne vidi vsakdo, da sem zmeden, da premišljam čisto nore reči. Da se življenja nekako bojim? Da ne morem biti sam. Da se venomer ogledujem v očeh svoje okolice: ali sem — ali nisem? In da ne delujem tako, kakor bi rad. Zakaj skuša biti vsak z menoj domač? Nisem ugleden. Nekaj mi manjka, in ne vem, kaj? Tudi Mateja to čuti — in zato si upa biti taka z menoj.

VERUJOČI JAZ: In vendar: Izdelal sem svoj lik bolj ko marsikdo. Gojil sem šport, da nisem slabe postave. Za ženske sem dovolj privlačen, o tem imam dokaze. Izobrazil sem se tudi v stvareh, ki nimajo stika z mojim poklicem, naučil sem se nekaj jezikov? Prebral sem vrsto knjig, imam pregled zgodovine, v umetnosti se spoznam. Pri vsem tem sem doštudiral medicino, se pravi stomatologijo in pacienti mi pravijo doktor, čeprav mi ta naslov še ne pripada. Vsako leto planiram daljše in krajše potovanje, na globusu se orientiram. Zanimam se za sodobne probleme sveta, psihološke, znanstvene, politične, ekološke, gospodarske. Po spisku urejam svoje znanje in spoznanje. Imam še kar dobre zveze, prijatelje in znance. Vsi vedo, da sem podkovan, prizadeven, ambiciozen, a ne zametavam šale in zabave.

(Stopi k oknu.)

Ko takole gledam ljudi skozi okno ... kako hodijo, se vozijo, se pogovarjajo, hite, stoje ... moram reči, da pripadam čedalje bolj izoblikovanemu sloju. Avto imam dober, skoraj nov audi 100 LS. Znam sestiti vanj, znam izstopiti. Vem, kaj spada vanj. Plešem dobro, lahkotno in neprisiljeno. Nisem pijanec, pa tudi ne kisle jera. Kaj mi sploh manjka? Mislim, od bistvenih stvari? Ideali? Denarja imam kar za silo. In vse

kaže, da sem na pravilni poti zaslužka. Delam pač na dveh straneh. Pa še zasebno, čeprav nimam prijavljene obrti.

OMIKANI JAZ: Ideale vendar tudi imam — in gojim. Vse od človeške solidarnosti do snage v parku. Imam umetnostne ideale, ne pretirano avantgardne, pa tudi ne zastarele. Imam ekološke ideale. Izhajam iz demokratičnih načel, vsakemu pustim svobodo mišljenja in prepričanja — katero terjam tudi zase.

OLIKANI JAZ: Čas bo. Treba je očistiti čevlje. Čevlji in kravata: to dvojce dela vtis. Potem — čisto oblečen — sedem k črni kavi, poženem ploščo na gramofonu ... za ustvaritev razpoloženja.

VERUJOČI JAZ: In malone popoln — v okviru svojih možnosti — odidem v vrvež sveta in vsakdanjosti. Globoko sem prepričan, da me čaka uspešen dan.

OLIKANI JAZ: Da, da, te čevlje! Novi so, uvoženi, in posebno primerno pristajajo k temno rjavim hlačam. Antilopa! To je usnje! Lahak bom ko antilopa. Suknjič iz kamelje dlake! Kamela pomeni vzdržnost.

(Krtačenje čevljev.)

PLAŠNI JAZ: Kaj pa, če kdo opazi, kako je vse to sestavljeno po premisleku — in s strahom, da kaj ne bi bilo v redu? Če kak zelo ironičen človek nenadoma vse to spregleda?

OBUPANI JAZ: In reče: ta opica se je spet dve uri gledala v ogledalo, preden je šla iz hiše!

NAPADALNI JAZ: Sama zelena zavist! Mitraljez, pa pokositi vso to zavistno drhal!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Zato pa potem, preden odidem, napravim nekoliko popravkov. Lase nekoliko zmršim. V žep porinem revijo, čisto malomarno naj tiči v žepu. Kravato potisnem nekoliko po strani. Cigaretto si porinem med zobe, roke vtaknem v žepe. Eleganca je v izbiri, v rahli malomarnosti in v načinu hoje in gibanja z rokami.

OLIKANI JAZ: Antilopa se tako lepo čisti.

RAZČLENJUJOČI JAZ: Antilopa je žival. Ima možgane, srce, želodec, žile, kite, organe — vse kakor jaz. Ali sem bil jaz v davnini tudi žival? Štirje udi, zametek repa, nohti — kremplji, kocine — dlaka.

GLAS IZ SPOMINA: Prišli so z daljnih planetov na ognjenih vozovih in zavzeli to zemljo. Iz neke vrste živali so napravili človeško vrsto. Videli so, da poizkus ni uspel.

VERUJOČI JAZ: Kaj ni uspelo? To so črne, pesimistične zamisli, ki žalijo človekovo dostojanstvo!

DVOMEČI JAZ: Vendar ... je nekaj čudnega, nespoznavnega — v temini onstran naše zavesti. Nemara pa je le neka vednost o nizkotnosti človekovega pokolenja. Zato človek tako strastno sovraži žival, čeprav govori o ljubezni do živali! Skoraj ga ni živalskega imena, ki bi ne postalo psotka. Tudi vse domače živali sovraži. Umazan si ko svinja. Nerojen ko konj. Neumen ko bik, osel, koza, gos. Len ko krava. Omejen ko kokoš. Topoglav ko ovca. Trmast in zaletav ko oven. Mačka je zahrbtna. Pes — ta veliki človekov prijatelj — je postal pa

sploh najhujša psovka. Zato je rekla Mateja, da sem domišljav ko petelin in strahopeten ko zajec. Ta ženska nima niti malo olike. Neolikana je ko merjasec. Čeprav ima pameti ko kura.

(Posode.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Vraga, koliko je človeku dane misli. Veliko več, kakor je potrebuje. To se kar širi in širi v dalj. In ne nosi nobene zadovoljitve. Žeja po spoznanju je bolne narave, več ko človek popije znanja, bolj je žejen, kakor tisti, ki pije morsko vodo in na koncu? Na koncu znori.

OLIKANI JAZ: Tako premišljevanje ni dobro pred odhodom med ljudi, ker ne nosi samozvesti. Če se človek ravna po svojih spoznanjih, živi v slogu. Zametuje civilizirane dobrine — in postane hipi ali klošar. Veruje, da je žival, in ne je soživali. Tak človek je lahko v sebi zaključen. Če pa nekaj ve — ravna pa proti svoji vednosti: ga to skuša prelomiti čez pol. Ljudje občutijo po svojih notranjih radarjih to njegovo nalomljenost. Tiran mora biti prepričan o pravičnosti svoje tiranije, sicer ga zaduhajo njegovi in ga zakoljejo kot Cezarja.

DVOMEČI JAZ: In vendar je čudno, česa vse se človek zaveda — sam sebe najmanj. Pride na svet — a rodi se zares šele, ko se zave sam sebe, ko stoni iz vesoline temine nezvesti... in potem se ves čas tistega, kar se imenuje človeško življenje, ponavljajo prebliski popolne zavesti... ki jih pa ni mogoče spraviti v misli. Vsa modroslovja to poskušajo zaman. Zavemo se tudi, da bo nekje, nekoč, kmalu te zavesti konec — in kakšna groza nas obide! A zakaj je ta zavest dana samo človeku? Enemu več, drugemu manj — a vsakomur dovolj za grozo pred smrtjo.

OMIKANI JAZ: Treba je tako ali drugače verjeti, da je človek del vsega, kar je.

DVOMEČI JAZ: Kaj to pomaga? Ena modra misel — zoper vse topove groze?!

OLIKANI JAZ: Zato se je treba potopiti v sedanji trenutek sveta in vsega živega. Tekoč na tekmi ne misli drugega kakor na tek. Ženin na ženitovanju ne misli o človekovi usodi. Pilot se zanima samo za let letala.

(Prižig cigarete.)

Pameten kadilec se posveti cigareti.

(Vzdih.)

Sanjač sanjari o jutrišnji sreči.

(Izdih.)

Kmet orje. Kemik dela poizkuse. Črnc nabira banane.

ŽIVALSKI JAZ: Na južino grem tja v tisto prijetno restavracijo. Telečji jezik s hrenom. In šele potem poiščem Matejo.

PLAŠNI JAZ: Samo pogledala me bo — in izgubil bom vso samozavest.

OBUPANI JAZ: Potem sem izgubil igro. Danes je najvažnejši dan!

OLIKANI JAZ: Glasbo! Tisto ploščo z mehiškimi trobentami! Otožnost in vzgon.

(Gramofon zaigra.)

OLIKANI JAZ: Sedeti je treba čimbolj udobno. Imeti je treba občutek: tu sem doma; vse to je moje; uživam po svoji volji; potem grem na sonce . . . in ta glasba bo šla z menoj kot del mene. Civilizacija ima brez števila sredstev za ustvarjanje razpoloženja, treba jih je samo znati uporabljati.

VERUJOČI JAZ: Odlikovanje sem dobil.

DVOMEČI JAZ: Nekoliko sem sam pomagal pri tem, potem sem se delal iznenadenega! Sicer pa: zberi na kup vsa odlikovanja občinskih in policijskih uslužbencev samo v romanskih deželah! Gora odlikovanj!

VERUJOČI JAZ: V časopisih sem bil. Moje raziskovalno delo . . .

DVOMEČI JAZ: Prijateljska usluga tistega novinarja, ki si mu popravil zobe!

VERUJOČI JAZ: Napredoval sem v službi.

DVOMEČI JAZ: Se pravi — lahko greš na kavo, ker morata onadva delati namesto tebe. Zakonito izkoriščanje.

PLAŠNI JAZ: Onadva me sovražita, tiho a goreče! Napravila bosta spletko!

OBUPANI JAZ: Tale hip sta staknila glavi — skuhala mi bosta kašo, ki jo bom težko pojedel.

NAPADALNI JAZ: Pokažem jima! Vse njune napake vem. Vse njune pregreške, prekrške, napake! Letela bosta po zraku! Prvi se je delal norca iz predstojnika, drugi je poneveril zlato, preden je šel na dopust! Tule v pesti ju držim! Samo mrdne naj kateri od njiju!

PLAŠNI JAZ: A tudi onadva vesta, s katerim materialom sem delal zasebna popravila.

NAPADALNI JAZ: Samo zineta naj!

ŽIVALSKI JAZ: Kol v roke! Pa po glavi!

OMIKANI JAZ: Treba je pametno usklajati egoizme. Treba je ustvarjati možnosti za sožitje. Šala in majhne prijateljske usluge manjšajo napetosti.

RAZČLENJUJOČI JAZ: V nekaterih rečeh res ni nobene jasnosti. Kar je živalskega v nas, je urejeno: ker moramo jesti, da živimo, imamo slast in tek . . . če ne, bi pozabili jesti — ali pa bi se celo naveličali. Ker se moramo razmnoževati, imamo v sebi spolnost, spet slast in poželenje. V vprašanjih slave, časti, oblastitljivosti, grabežljivosti, spletkarstva, in življenja na tuj račun — pa nič ne vemo, do kod, kako . . . do kod je naša pravica, kje se začne pollaščenje in samosilništvo . . . te strasti skrivamo, kamufliramo, sprenevedamo se; pobesnimo, kadar smo razkrinkani . . . ali pa še sami ne vemo, zakaj smo nekaj počeli.

(Glasba mine.)

OLIKANI JAZ: Zdaj pa v tem sončnem razpoloženju prijetnega jutra kozarček courvoisierja.

ZVITI JAZ: V spomin na Matejo. Kupil sem courvoisier, ker ga ima rada ona.

VERUJOČI JAZ: Ona — žal — ne ve, kaj vse se dogaja v meni, kakšno življenje vre v meni.

(*Toči v kozarček.*)

Koliko misli gre skozi moje mozgane, težko razumljivih in zanjo nedostopnih. Ona ima bolj preprosto življenje!

DVOMEČI JAZ: Hja, kaj pa če je tudi ona bolj sestavljena, kakor se kaže? Ti pa si tako navit sam okoli sebe, da tega ne opaziš... ker nimaš časa, da bi se poglobil vanjo? Kdo pa drugega sploh more dojemati v celoti?

OMIKANI JAZ: Tista njena pripoved o psu, ki je poginil, ko je bila še majhna!

GLAS MATEJE: Imel je že čez petnajst let, oči so mu pešale, zobje so mu izpadli, kar ždel je na svojem ležišču, včasih se je v toplem vremenu tresel ko v mrazu. Kakšne očke je imel — ko kakšna lepotica! Majhen, kocast — a imel je značaj. Vse je razumel, samo govoriti ni znal.

OMIKANI JAZ: Da, in tu je rekla tisto čudno stvar!

GLAS MATEJE: Vedel je, da gre v smrt. Sprva s tistim fantom sploh ni hotel iti. Potem je pa vse premislil, vdal se je v usodo, povetil je glavo — in šel... Nikoli ne bom pozabila, kako me je pogledal... in šel... ko bi jaz vedela tisto, kar je vedel tisti hip — on!

SPAJAJOČI JAZ: Vsak človek je v sebi sklenjen svet, poln nasprotij. Eden ve več, drugi manj — nekako je v vsakem navzoče vse, če ne drugače v občutkih, v slutnjah.

OLIKANI JAZ: Kaj je pomenilo tisto, ko je rekla, da bi me rada udarila... Kar sredi ljubezenske igre?

GLAS MATEJE: Včasih me prime, da bi te udarila... da bi ti zarila nohte v meso... da bi ti odgriznila kos mesa...

OLIKANI JAZ: Kakšna svetloba ji je gorela v očeh!

ŽIVALSKI JAZ: Takrat je bila vsa žehteča... divja in zahtevna! Bila je močnejša ko jaz.

OLIKANI JAZ: In ko sva sedela pred slaščiarno, je rekla čisto iznenada:

GLAS MATEJE: Nekega dne bova imela hčer... tako sem radovedna, kakšna bo?

OLIKANI JAZ: To je rekla čisto brez vsake zveze. Imela je zasanjane oči. Govorila je o najini hčeri — a bila je zelo daleč od mene...

RAZČLENJUJOČI JAZ: Hčer hoče, ker ima nekje globoko v sebi sovraštvo do moškega. Ker ne mara očeta — pijanca in nasilnika! Zaradi tega tudi ne bo nikoli dobra žena. Nikoli ne bo mogla spoštovati soproga. Zato me tudi venomer muči in zbada.

NAPADALNI JAZ: In jaz plačujem tuje dolgove! Jaz plačujem, kar je zagrešil njen oče! Kakšna krivičnost! Tudi mene prime, da bi jo pretepel ko psa.

RAZČLENJUJOČI JAZ: Taki dve osebi ne gresta skupaj — obe nagnjeni k vladanju, k nasilnosti. Lepo se podasta različni: vdana — pa oblastna narava: mila ženska, nagnjena k trpljenju in požrtvovalnosti — pa krepak, oblasten moški, ki dobro plačuje in hudo kaznuje. Ali pa možača in copatar.

RAZČLENJUJOČI JAZ: Včasih ljudje čisto po naključju odkrijejo, kaj so, kaj jih privlači, kaj odbija. In potem zavestno iščejo tisto, kar želijo doseči. Mazohist, ki želi biti mučen, išče mučitelja. Sadist mučenca. Nekateri se pa vse življenje ne spoznajo, ne izvedo, kaj so, zmedeno blodijo. Ne znajo ustvarjati svoje usode.

OLIKANI JAZ: V vsakem človeku je vse. Mateja se ne bo spremenila. Morda bi se jaz lahko? Tako da bi ji bilo več do mene. Naj mi zarije nohte v meso ... Naj me ugrizne ...

ŽIVALSKI JAZ: Samo pride naj! Ne vzdržim več brez nje! Zgrabim jo!

DVOMEČI JAZ: In če res pride, je ne zgrabiš ... mehko jo objameš in ji namesto pravih besed, šepetaš nekakšno nežno bedarijo, ona ve, da lažeš, o, to ona dobro ve — in ima te za tepca! Ona hoče biti obvladana ali obvladati, do popolne združitve — kaj pa ji daješ ti? Nekakšno neznosno zmes angelčka in živali ...

OLIKANI JAZ: To je res! Obvladaj jo — ali pa se ji podaj!

DVOMEČI JAZ: Ko ne vem, kaj sem? Ali sem enak z enakimi? Ali sem gospodar? Ali suženj? Ali vse skupaj v samih nasprotjih? Saj nisem še doživel jasnosti! Kako bi se vedel, če bi me zajela tuja, sovražna policija ... in me mučila ... zasliševala? Ali bi ohranil dostojanstvo — ali bi se plazil po trebuhu v želji, da se rešim?

NACIST — GLAS IZ DOMIŠLIJE: No, zdaj pa začnite pripovedovati. Cigareto? Najbolje bo, da se čimprej lepo sporazumeva. Nasilne metode so mi osebno odurne.

PLAŠNI JAZ: Ali boš izdal?

OBUPANI JAZ: Groza me je. Te zlobne, zvite oči — zapičene vame. Te ustnice brez krvi. V teh debelih zidovih ni milosti.

PLAŠNI JAZ: Najbolje je povedati vse po pravici.

ZVITI JAZ: Morda pa ne vedo vsega?

OMIKANI JAZ: S kakšno pravico ste se razglasili za gospodarje nad mojim življenjem? Nad mojimi mislimi? Nad mojimi občutji? Tudi vi ste goli iz matere rojeni! Tudi vi ste umrljivi.

(Rožljanje verig ali ključev, oddaljeno zavijanje alarmne sirene, potem pre-molk.)

III

(Naraščajoči srčni utrip, krik muke, glasovi udarcev, krik.)

ŽIVALSKI JAZ *(krikne)*.

NACIST — GLAS IZ DOMIŠLIJE: Mislite logično — na koncu boste povedali vse. Ali je smiselno prestati prej vse muke. Ker tole je bil šele začetek. Povejte, dokler ste še celih udov. Kmalu boste invalid.

OBUPANI JAZ: Saj nimam kaj povedati, za boga!

NACIST: Kdo je bila tista ženska, ki vam je prinesla tale material? Kdo je bila — in kje jo najdemo? Kako ji je ime?

PLAŠNI JAZ: Ime ji je Marcela.

NACIST: Lepo. Marcela. In kako se piše?

OBUPANI JAZ: Ne vem. Nikoli nisem vedel!

(Krik.)

NACIST: Ne igray se z nami! Pes! Boš govoril?

(Krik; vsi ti kriki morajo biti drugačni kot trije kriki, ki začenjajo sekvence!)

PLAŠNI JAZ: Kaj to pripravljajo? Saj to je cela obrt. Če povem za Matejo, jo bodo privlekli sem — in kaj bodo počeli z njo!

NAPADALNI JAZ: Svinje hudičeve! Pridejo v tujo deželo, mučijo in pobijajo domačine! Lastijo si vse pravice!

NACIST: Sleci se! Do nagega se sleci, pes! Zdaj boš videl, koliko si vreden!

No, še spodnje hlače dol! Zdaj pa sem na vse štiri! Ali boš ubogal, pes!? *(Udarec, krik.)*

Tako boš še poslušen, da boš komaj čakal na povelje!

NAPADALNI JAZ: Ali vas ni sram?

(Krik.)

Ali smo v javni hiši?

(Krik; variacija.)

NACIST: No, kako se piše Marcela? Kje stanuje? Od kod jo poznaš? Po vrsti! Nočeš govoriti? Vidiš, zdaj je tole še celo. Boš govoril?

(Krik.)

ŽIVALSKI JAZ: Reši se! Pohabili te bodo. Vdaj se!

(Krik, variacija.)

PLAŠNI JAZ: Ali ne bo prišla nezavest? Zbežati iz zavesti. V temo!

NACIST: Boš govoril?

(Slabotnejši krik, stok.)

POMOČNIK — GLAS IZ DOMIŠLIJE *(brezčutno)*: Izgublja se.

NACIST: Ne sprenevedaj se! Govori!

(Sugestivno, šepetaje.)

Kako se piše Marcela? Kako ji je res ime?

(Stokanje; nerazumljiva kletev mučitelja, nerazumljiv šepet, potem hipna tihota, v kateri tiktaka ura.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Tudi na bolečino se je mogoče navaditi... če je le dolgotrajna in huda... da je telo ne prenese več... otopel sem in morda bom zato zdržal?

(Pljusk vode, kletev.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Polivajo me z vodo. Ne smem se prebuditi. Ne smem niti treniti.

NACIST: Šef je ukazal, da mora spregovoriti do zore.

POMOČNIK: Kdo bi si mislil, da je tako trd?! Pes!

NACIST: Na »M« je tisto ime, brez skrbi; poznam jaz te reči. Marija? Mila? Marina? Samo da dobimo od njega prvo besedico... potem bo šlo ko po maslu. Jaz sem že nekoliko truden.

POMOČNIK: Meni se srajca kar lepi na hrbtu! Koliko dela ti zada tak pes! *(Tiktakanje ure.)*

RAZČLENJUJOČI JAZ: Takole delajo z ljudmi že tisoče let. Iznašli so cele sisteme za ustvarjanje bolečin. Za lomljenje človekovega dostojanstva. Za ukrivljanje značaja. Za izmaličenje z gnusom nad sovraž-

nikom — in nad samim seboj, če se zlomim. Če postanem izdajalec ... kakšen razvoj napravi človek. Najprej blaga toplota, tema in varnost v materinem trebuhu. Potem dvigi in padci, boj in beg ... vse do druge teme in blagosti v smrti ... kako je umrla babica ... kar voščena je postala ... potem so jo odnesli. Miro je umrl v mukah, rak v mladih letih; od morfija je bil zmeden, pol zavesten ... Peter je padel v gorah ... nesli smo ga v dolino, kri mu je tekla iz ust, in ušes, iz nosa ... a bil je spokojen ... koliko ljudi je že umrlo? Odidejo neznanokam. Zdajle so še ... zdaj jih ni več ... in jih nikoli več ne bo ...

(Alarmna sirena.)

NACIST: Polij ga!

(Pljusk.)

DVOMEČI JAZ: Ali bom zdržal?

PLAŠNI JAZ: Le kaj pride zdaj?

OBUPANI JAZ: Ali sem še človek?

PLAŠNI JAZ: Ali ne bom zdaj izdal Mateje?

RAZČLENJUJOČI JAZ: Najteže se je sprijazniti s tem, da ne bom nikoli več — jaz. Če ne izdam, me pohabijo. Če izdam, postanem nekaj odurnega, zmaličenega. Zdaj ne gre za Matejo.

NACIST: Če se hudič samo ne dela? Čakaj — preizkusim ga s cigareto! Tukajle — tega nihče ne zdrži.

(Krik.)

Si videl! Zdaj pa naglo, misliš, da bomo s teboj izgubili noč? Ime ženske?

(Krik.)

Ime ženske! S katero črko se začne?!

(Stokanje.)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Velike zlate kroge vidim ... to pomeni, da nisem več čisto pri zavesti. Tudi bolečina se je spremenila. Morda lahko začnem premišljati o čem drugem ... tako pobegnem iz tega prostora ... tista vila v Salzburgu ... peljal sem se mimo z avtomobilom ... neki starec se je sprehajal v tisti predpomladi po peščenih stezah ... sam. Sključen vase ... in vsa okna vile so bila trdno zaprta ...

(Dolg stok, nerazumljive kletve.)

PLAŠNI JAZ: Režejo me. Tako rdeča kri. Težko kaplja na tla.

(Krik, a slaboten in zategel, stok.)

OBUPANI JAZ: Razudili me bodo. Na pomoč!

NACIST *(vmes, a z bližajočim se, bolj jasnim, in oddaljujočim se, manj jasnim glasom)*: Ime ženske! Boš govoril, pes! No, daj, srček, spregovori ... pa te peljemo v ambulantno ... zdaj smo že vsi trudni. Dokazal si, kar si hotel dokazati ... zdaj pa govori! Ime! Naslov! Prekleti pes! Daj, spomni se! Saj se želiš spomniti, ubožček, ali ne? No, no, spregovori! Ime!?

(Vse to zaplava v kaos besed in šumov ... ki prestanejo; v tihoti):

RAZČLENJUJOČI JAZ: Zdržal sem. Nisem mazohist, pa tudi izdajalec ne ... in telo imam celo ... mora je minila! Zdržal sem!

DVOMEČI JAZ: Hm! Si ginjen nad sabo? A kako bi bilo v resnici? A? Samo poglej, kako se ves treseš? No, obrnimo ploščo!

RAZČLENJUJOČI JAZ: Človek ne ve, koliko moči ima, dokler se ne preizkusi, ne ve, kdo je, kaj je, koliko je vreden! Vse dokler se ne preizkusi.

DVOMEČI JAZ: Sanjari pa o svoji veličastni podobi! Sam režira svoje sanje. A kakšna bi bila resničnost? Tega ne ve. Včasih je v slabotnem, drobnem človečku velika moč in vzdržnost. V velikanu pa plašna miš, včasih. Nič se ne da predvideti brez izkušnje. Zato imajo velesile tuje dežele za poligon, kjer v nesmiselnih vojnah preizkušajo prav smiselno svoje vojake in organizatorje. Misliš, da si kaj dognal o sebi? Obriši znoj s čela? Kakšna groza ti čepi na drobu! No, prižgi cigareto! Kako se ti tresejo prsti! Kje se boš resnično preizkusil, ti civilizirana, urejena oseba?

RAZČLENJUJOČI JAZ: Šel bom z avtomobilom na izlet — in bom tveg. Poslušal bom vase.

DVOMEČI JAZ (*zelo posmehljivo*): Velika preizkušnja! Globa zaradi prekoračene brzine; zaradi izsiljevanja prednosti. Odvzem vozniškega dovoljenja. Sramota pred Matejo ... in pred znanci.

PLAŠNI JAZ: In v takem razpoloženju naj grem na cesto? Med ljudi? Na službeno mesto? K Mateji? Saj sem popolnoma razdejan, razstavljen na elemente, zmeden, preplašen, izmučen ...

CIVILIZIRANI JAZ: Še en courvoisier!

(*Točenje pijače, pitje, oddih, vmes odsekano*):

PLAŠNI JAZ: Taki dnevi se bodo ponavljali ... leta in leta ... postaral se bom ... in še ne bom vedel, kaj sem, kdo sem ...

OBUPANI JAZ: Nenadoma bom vedel, da sem na koncu poti ... da se bliža neizprosni ... dokončni konec ... jaz pa nisem še ničesar dosegel ... samo pesek sem spuščal med prsti ...

OLIKANI JAZ: Zato pa pravim, da se je treba potopiti v sedanji trenutek življenja in sveta, v dejanje, v tek in boj z okolico!

PLAŠNI JAZ: Beži!

PRAJAZ: Najej se in počeni v varen kot!

OLIKANI JAZ: Ne. Mirno vstani, poglej se v ogledalo.

VERUJOČI JAZ: Pred tabo je uspešen dan.

(*Vstane, koraki po sobi.*)

RAZČLENJUJOČI JAZ: Kakšen tujec gleda vame iz ogledala. Ko sem bil zadnjič v kinu, sem postal glavni junak filma. Izgubil sem ves strah, postal sem odločen in jasen, izžareval sem samozavest. A — privzel sem tudi zunanost tistega igralca ... s kakšno lahkoto sem hodil, kako sem se gibal ... vse dokler nisem obstal pred ogledalom ...

DVOMEČI JAZ (*z rahlim krikom*): Kakšen utrujen izraz ima ta človek v očeh!

VERUJOČI JAZ: A ti zalisci mu zelo pristajajo.

DVOMEČI JAZ: Nekaj plašnega ima v izrazu...

NAPADALNI JAZ: Od kod taka panika! Kaj napravi poveljnik, če kdo širi paniko pri požaru ali zapuščanju ladje? Panikarja lahko celo ustreli. Kaj se to pravi: nekaj plašnega ima v izrazu? Postaral se bom! Umr! bom! Plačal bom globo zaradi izsiljevanja prednosti na cesti. Kaj pa je vse to? Sama panika! Zmanjševanje življenjskega zanosa, uničevanje radosti, vzgona, poti k uspehu! Panikarje bomo postrelili! Živela zmaga! Dol s preplahom!

VERUJOČI JAZ: Saj ne more stopiti resno predme in Matejo taka klada, kakor je tisti vrtljakar!

OLIKANI JAZ: Stopimo gor in dol po sobi. Razgibajmo ude.

(Koraki, vmes):

OMIKANI JAZ: Poraz in zmaga! Tisti francoski letalec in pisatelj je zapisal: Poraz in zmaga — to so besede brez smisla.

DVOMEČI JAZ: Le kaj ima smisel? Razlagati?

RAZČLENJUJOČI JAZ: Smisel ima živeti, polno, bogato, v slogu, se pravi enotno, čedno... živeti svoje življenje sredi vseh življenj, živeti na svoj račun...

OMIKANI JAZ: Prav Saint-Exupéryja bom vzel s seboj... podčrtal bom stavek... poraz in zmaga, to so besede brez smisla... in to bom pokazal Mateji... Morda bo razumela?

ZVITI JAZ: A brez namigovanja na vrtljakarja! Ko da je to odkritje pri nočnem branju!

OMIKANI JAZ: Zelo rad imam Saint-Exupéryjevo knjigo »Nočni polet«.

OLIKANI JAZ: Ura je. Čas je oditi. Lahkonogo ko antilopa, vztrajno ko kamela, modro ko letalec-pisatelj...

SPAJAJOČI JAZ: Na temelju jutranjih doživetij je treba postaviti dan.

Dan človeka... v sebi... na zemlji... v družbi... v vesoljnosti.

DVOMEČI JAZ: In vendar...

VERUJOČI JAZ *(mu seže v besedo)*: ... in vendar živim!

DVOMEČI JAZ: Čeprav ne vem, kaj je to!

NAPADALNI JAZ: Živim, o tem ni dvoma!

VERUJOČI JAZ: Živim...

(Koraki, odpiranje vrat, vrata se zapro.)

KONEC